

Collection of Islamic Art, vol. 21, ed. Julian Raby, London: The Nour Foundation, 1992; Salim Aydüz, "Osmanlı silahları, silah üretim merkezleri ve literatürü tarihi", *Tarih okulu*, no.x (May-Aug. 2011); *EIr.*, s.v. "Armor" (by J. W. Allan); David C. Nicolle, *Arms and armour of the crusading era, 1050-1350*, New York 1988; Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü*, İstanbul 1993; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı devletinin saray teşkilâtı*, Ankara 1988.

/ محمد نور محمدی /

زریاب، عباس، مورخ، مترجم، و دانشمند و محقق در شاخه‌های مختلف علوم اسلامی به‌ویژه تاریخ فرق. او که در سه‌شنبه ۱۵ ذی‌قعدة ۱۳۳۷ / ۲۱ مرداد ۱۲۹۸ (زریاب، ۱۳۷۴ ش الف، ص ۲۰؛ قس همو، ۱۳۸۱ ش، ص ۱: ۱۲۹۷) در خوی به دنیا آمد، در نامه‌هایش (در ۱۳۲۱ یا ۱۳۲۲ ش) خود را عباس بن علی الخوثی نامیده است (ب- موحد، ص ۷۲).

زریاب از پنج تا هفت سالگی، خواندن قرآن را فراگرفت. تحصیلات دبستانی و دوره نخست دبیرستان را در خوی فراگرفت. چون دوره دوم دبیرستان در این شهر دایر نبود، نزد شیخ عبدالحسین اعلمی و شیخ حسن فقیه (از روحانیان خوی) به تحصیل پرداخت. او حاشیه ملا عبداللّه در منطق و بخشی از معالم حسن بن زین الدین و مَطْوَل تَفْتَازانی و شرح جامی را نزد آنان خواند (زریاب، ۱۳۷۴ ش الف، ص ۲۵، ۳۲). زریاب شیفته مطالعه بود و از جمله کتابهای تأثیرگذار در وی، مختارنامه، کلیله و دمنه، انوار سهیلی، آثار پژوهشی عباس اقبال آشتیانی (متوفی ۱۳۳۴ ش) و سعید نفیسی (متوفی ۱۳۴۵ ش)، مجله‌های کاوه، ایرانشهر، و ترجمه‌های ترکی از کتابهای روسی بود (همان، ص ۲۸-۲۹). یکی از استادان مؤثر در وی، در خوی، روحانی ایروانی‌الاصل به نام شیخ قاسم مهاجر (متوفی ۱۳۲۱) بود (همان، ص ۲۹؛ جعفریان، ص ۱۶۹).

زریاب در ۱۳۱۶ ش به تشویق شیخ صادق فراحی (از طلاب خوی) به قم رفت (زریاب، ۱۳۷۴ ش الف، ص ۴۰؛ موحد، ص ۶۸). او بخشی از شرح لمعه را نزد فراحی خواند. رسائل و قسمتی از مکاسب را نزد سید محمد محقق داماد (متوفی اسفند ۱۳۴۸) و کفایه را نزد سید احمد خسروشاهی فراگرفت. زریاب در فلسفه شاگرد امام خمینی بود و قسمتی از شرح منظومه حاج ملاهادی سبزواری (متوفی ۱۲۸۹) را نزد ایشان فراگرفت. او در ۱۳۲۱ ش در جلسات بحث عقیقات الانوار میرحامدحسین * لکهنوی (متوفی ۱۳۰۶)، که در منزل دوستان امام تشکیل می‌شد، شرکت کرد.

عبدالحفیظ شلیبی، [بیروت] دار ابن کثیر، [بی تا]؛ جوزوفا باریارو، سفرنامه جوزافا باریارو در سفرنامه‌های ونیزیان در ایران: شش سفرنامه، ترجمه منوچهر امیری، تهران: خوارزمی، ۱۳۸۱ ش؛ عبدالقادرین ملوک‌شاه بدائونی، منتخب‌التواریخ، تصحیح احمدعلی صاحب، چاپ توفیق ه. سبحانی، تهران ۱۳۷۹-۱۳۸۰ ش؛ احمدبن یحیی بلاذری، کتاب جُحَل من انساب الاشراف، چاپ سهیل زکار و ریاض زرکلی، بیروت ۱۴۱۷/۱۹۹۶؛ محمدبن محمد بلعمی، تاریخنامه طبری، چاپ محمد روشن، تهران ۱۳۸۰ ش؛ بلزید بیات، تذکره همایون و اکبر، چاپ محمد هدایت حسین، کلکته ۱۳۶۰/۱۹۴۱، چاپ انست تهران ۱۳۸۲ ش؛ خلیل‌بن احمد، کتاب العین، چاپ مهدی مخزومی و ابراهیم سامرائی، قم ۱۴۰۹-۱۴۱۰؛ ابوالقاسم داروغه کاظم، موسیقی در زورخانه، مقام، ش ۵- (تابستان و پاییز ۱۳۷۸)؛ احمدبن داوود دینوری، الاخبار الطوال، چاپ عبدالمنعم عامر، قاهره ۱۹۶۰، چاپ انست قم ۱۳۶۸ ش؛ یحیی ذکا، ارتش شاهنشاهی ایران: از کورش تا پهلوی، تهران ۱۳۵۰ ش؛ محمد هاشم رستم‌الحکما، رستم‌التواریخ، چاپ میترا میرآبادی، تهران ۱۳۸۲ ش؛ زبیرین بکار، الاخبار الموقفات، چاپ سامی مکی عانی، بیروت ۱۴۱۶/۱۹۹۶؛ عبدالحسین سیپا، اشنایانی از موزه چهلستون اصفهان، وحید، سال ۲، ش ۳ (اسفند ۱۳۴۳)؛ عبدالحسین سپهر، مرآت‌الوقایع مظفری، چاپ عبدالحسین نویسی، تهران ۱۳۸۶ ش؛ ابوالعلاء سودا، نگارگری در دوران صفویه، ترجمه مهدی حسینی، فصلنامه هنر، ش ۲۹ (تابستان و پاییز ۱۳۷۴)؛ مهدی صدری، نکته‌های چند در باب سنگ قبر و آرامگاه شاه‌عباس اول صفوی، نامه آنجمن، سال ۲، ش ۴ (زمستان ۱۳۸۱)؛ طبری، تاریخ (لیدن)؛ همو، جامع؛ مرضی بن علی طرسوسی، موسوعة الاسلحة القديمة الموسوم تبصرة ارباب الالباب، چاپ کارین صادر، بیروت ۱۹۹۸؛ طوسی؛ عبدالناصر یاسین، الاسلحة عبرالعصور الاسلامية، کتاب ۱، قاهره ۲۰۰۷؛ محمدبن محمد عمادالدین کاتب، سنا البرق الشامی: ۵۸۳۵۶۲ هـ / ۱۱۶۶-۱۱۸۷ م، اختصار فتح‌بن علی بنداری، چاپ فتحه نیروی، [قاهره] ۱۹۷۹؛ محمدبن منصور فخرمدبر، آداب الحرب و الشجاعة، چاپ احمد سهیلی خوانساری، تهران ۱۳۴۶ ش؛ قلفشندی؛ فزیده سجیدی خامنه، تعزیه و تعزیه‌خوانی در ایران، گلستان قرآن، دوره جدید، ش ۶۲ (اردیبهشت ۱۳۸۰)؛ میرزافعیما، دستورالملوک میرزافعیما، چاپ محمد اسماعیل مارچینکوفسکی، ترجمه علی کردآبادی، تهران ۱۳۸۵ ش؛ محمدبن جعفر نرشخی، تاریخ بخارا، ترجمه ابونصر احمدبن محمدبن نصر قباوی، تلخیص محمدبن زفرین عمر، چاپ مدرس رضوی، تهران ۱۳۶۳ ش؛ احمدبن عبدالوهاب قنوی، نهایة الارب فی فنون الادب، ج ۶، قاهره ۱۴۲۸/۲۰۰۷؛ میخدیوسف واله اصفهانی، خلد برین: حدیقه ششم و هفتم از روضه هشتم (ایران در زمان شاه‌صفی و شاه‌عباس دوم)، چاپ محمدرضا نصیری، تهران ۱۳۸۲ ش؛ رضاقلی‌بن محمد هادی هدایت، فهرس‌التواریخ، چاپ عبدالحسین نوانی و میرهاشم محدث، تهران ۱۳۷۳ ش؛

David Alexander, *The arts of war: arms and armour of the 7th to 19th centuries*, in *The Nasser D. Khalili*

- 34 'Abbās Zaryāb Hūyi. *Spektrum Iran*, 8 iii (1995)
pp.90-90

جلد و ۱۷۶۲ صفحه به چاپ رسیده است و این شماره - سال دهم، شماره ۱ و ۲ - در حالی به علاقه‌مندان تقدیم می‌شود که برخی از همکاران دانشمند، در میان ما نیستند؛ همکارانی چون دکتر احمد طاهری عراقی، دکتر محمدحسین مشایخ فریدنی و دکتر عباس زریاب.

در این سالها، تهیه نیازمندیها، آماده‌سازی و انتشار مجله، از نشیب و فراز دور نبود، ولی با همت بلند و کوشش همکاران، یکی پس از دیگری هموار شد.

امروز نیز، ابراز محبت، پشتیبانی و تشویق اهل نظر، دل دست‌اندرکاران را گرم نگه داشته و می‌دارد تا به تلاش خود ادامه دهند.

یاد عزیزان، گرامی و عزم همکاران، استوار
محمد رضا فیاض

Tahkikat-i Islami, c. 8 / sayı: 1-2

(1374/1996) Tehran, s. 13-17.

D-118

Huyl
(Gorb)

استاد دکتر عباس زریاب (۱۲۹۸-۱۳۷۳ ش)

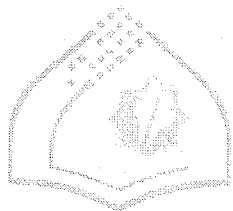
آسان نیست که حدود نیم قرن کار، پژوهش، و تألیف استادی پرتلاش مانند دکتر عباس زریاب را در چند صفحه بیان کرد یا تأثیر آثار وی را در جوامع علمی و فرهنگی به سهولت ارزیابی کرد. اما سخت‌تر از آن دو، تعریف دقیق شخصیت علمی اندیشمندی است که کلام‌اش هنگام تدریس و مباحثه علمی با نفوذتر از نوشته‌هایش بود.

عباس زریاب پژوهشگری پرکار بود و در طول پنجاه سال زندگی علمی، بیش از ده کتاب تألیف و ترجمه، و بالغ بر ۱۹۰ مقاله از خود به جای گذاشته که برخی از ترجمه‌های او مانند تاریخ فلسفه ویل دورانت با استقبال کم نظیری روبرو شده است.

به جز آثار استاد و شخصیت علمی‌اش که همواره در محافل علمی با دیده تحسین و احترام نگریسته شده است، ویژگیهای زریاب، فروتنی، اخلاق، و زبان متین و ملایم‌اش بود که همکاران، شاگردان، و مخاطبان‌اش را تحت تأثیر قرار می‌داد.

او استادی دقیق، صبور، و دورنگر بود، و هرگز برای پاسخ‌گویی به

Rizā Rızāzāde Langūzī,
Tahkikat-ı Islāmī, X/1-2
Tabisken 1374 h. - S. 57-68

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

آثار دکتر عباس زریاب

۱. تالیفات

الف) کتابها:

- Der Bericht über die Nachfolger Timurs aus dem ta-rich kabir des Gafar ibn Muhammad al-Husaini, Mainz 1960.

- اطلس تاریخی ایران، زیر نظر سید حسین نصر، احمد مستوفی و عباس زریاب، تهران ۱۳۵۰ ش.

- تاریخ ساسانیان، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد، ۱۳۵۴ ش.

- آئینه جام، شرح مشکلات دیوان حافظ، تهران، انتشارات علمی، ۱۳۶۸ ش.

- بزم آورد، شصت مقاله درباره تاریخ، فرهنگ و فلسفه، تهران، انتشارات علمی، ۱۳۶۸ ش.

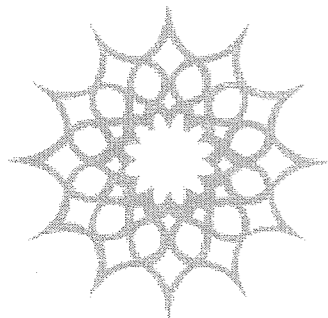
- سیره رسول الله (ص)، بخش اول: از آغاز تا هجرت، تهران، انتشارات سروش، ۱۳۷۰ ش.

- کتاب الصیدنه فی الطب، نوشته ابوریحان بیرونی، تصحیح و تحشیه و مقدمه عباس زریاب، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۷۰ ش.

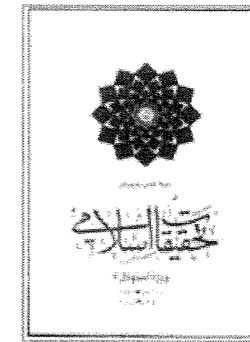
012696

K. Kirbipak
05.11.14

Abbas Zaryab Hagi

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

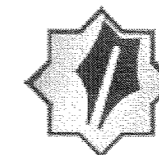

استاد دکتر عباس زریاب (1298 - 1373)

پدیدآورده (ها) : عبدالله زاده، محمود
ادیان و عرفان :: تحقیقات اسلامی :: سال دهم، بهار و تابستان 1374 - شماره 1
و 2
از 13 تا 18
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/86479>

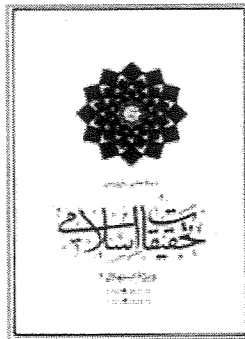
دانلود شده توسط : رئیس حردولاش
تاریخ دانلود : 12/08/1393

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

استاد دکتر عباس زریاب (1298 - 1373)

پدیدآورده (ها) : عبدالله زاده، محمود
ادیان و عرفان :: تحقیقات اسلامی :: سال دهم، بهار و تابستان 1374 - شماره 1
و 2
از 13 تا 18
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/86479>

دانلود شده توسط : رئیس خردولاش
تاریخ دانلود : 12/08/1393

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

استاد دکتر عباس زریاب (۱۲۹۸-۱۳۷۳ش)

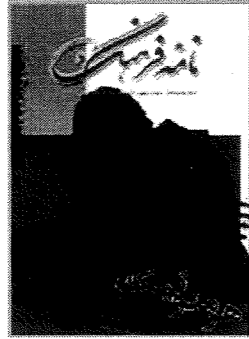
آسان نیست که حدود نیم قرن کار، پژوهش، و تألیف استادی پرتلاش مانند دکتر عباس زریاب را در چند صفحه بیان کرد با تأثیر آثار وی را در جوامع علمی و فرهنگی به سهولت ارزیابی کرد. اما سخت تر از آن دو، تعریف دقیق شخصیت علمی اندیشمندی است که کلام اش هنگام تدریس و مباحثه علمی با نفوذتر از نوشته هایش بود.

عباس زریاب پژوهشگری پرکار بود و در طول پنجاه سال زندگی علمی، بیش از ده کتاب تألیف و ترجمه، و بالغ بر ۱۹۰ مقاله از خود به جای گذاشته که برخی از ترجمه های او مانند تاریخ فلسفه ویل دورانت با استقبال کم نظیری روبرو شده است.

به جز آثار استاد و شخصیت علمی اش که همواره در محافل علمی با دیده تحسین و احترام نگریسته شده است، ویژگیهای زریاب، فروتنی، اخلاق، و زبان متین و ملایم اش بود که همکاران، شاگردان، و مخاطبان اش را تحت تأثیر قرار می داد.

او استادی دقیق، صبور، و دورنگر بود، و هرگز برای پاسخ گویی به

www.noormags.ir

درگذشت دکتر عباس زریاب خویی

علوم اجتماعی :: نامه فرهنگ :: زمستان 1372 - شماره 16

از 162 تا 163

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/322375>

دانلود شده توسط : رئیس حردولاش

تاریخ دانلود : 13/08/1393

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه قوانین و مقررات استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

www.noormags.ir

درگذشت دکتر عباس زریاب خویی

دکتر عباس زریاب خویی استاد فرهیخته، نویسنده و محقق برجسته ایران زمین، در بهمن ماه گذشته، از عالم خاک به سرای باقی شتافت.

استاد دکتر زریاب خویی در ۲۲ تیر ماه ۱۲۹۸ هجری شمسی در شهر خوی در شمال غربی آذربایجان دیده به جهان گشود. خانواده اش بنا به رسم آن روزگار، وی را در پنج سالگی به آموزگار قرآن محل خود سپردند تا قرآن را فرا گیرد. در هفت سالگی او را به دبستانی فرستادند که حد فاصل میان مکتبهای قدیم و مدارس جدید بود.

پس از به پایان رسانیدن دوره اول سه ساله دبیرستان زریاب مجبور به ترک تحصیل شد، زیرا در آن روزگار در خوی دوره دوم دبیرستان وجود نداشت و دانش آموزانی که می خواستند و می توانستند بایستی برای ادامه تحصیل رهسپار تبریز یا ارومیه (رضایه سابق) می شدند. برای وی چنین امکانی فراهم نبود؛ اما شوق فراگیری علم که همیشه در وجودش لبریز بود، او را به دنبال تحصیل علوم قدیم کشاند، و برای فراگیری زبان عربی و سپس علوم دینی در برابر دو عالم روحانی بزرگوار زانو زد: یکی مرحوم حاج شیخ عبدالحسین اعلمی و دیگری مرحوم حاج میرزا حسن معروف به مناقب که هر دو درس خواننده نجف بودند و اجازه اجتهاد داشتند.

تا این زمان استاد آنچه می توانست در خوی آموخته بود و عرصه علمی این شهر برای فراگیری بیشتر او تنگ می نمود. در سال ۱۳۱۶ شمسی یکی از طلاب

همشهری وی به نام شیخ صادق فراخی که بعدها روحانی طراز اول خوی شد، او را تشویق کرد که برای ادامه تحصیل به قم برود. استاد نیز پیشنهاد او را پذیرفت.

وی در این شهر از محضر استادان بزرگی بهره گرفت. در درس خارج فقه و اصول از محضر استادان بزرگ مرحوم آقاسید صدرالدین صدر و مرحوم آقاسید محمد تقی خوانساری و مرحوم آقاسید محمد حجت کوه کمری بهره گرفت. و فلسفه را در محضر امام خمینی (ره) فرا گرفت. مطالعات دکتر زریاب در قم منحصر به دروسهای حوزه نبود؛ وی کتابهای دیگری را از قبیل کتابهای اجتماعی و فلسفی و روان شناسی و نیز کتب فقه و اصول اهل سنت را که در آن زمان در قم مورد پسند نبود، و نیز کتابهای ریاضی فرانسه را مطالعه می کرد.

دکتر زریاب پس از آنکه همه علوم دینی را به خوبی فرا گرفت، در سال ۱۳۲۲ به زادگاه خود خوی بازگشت و مدتی به تدریس در دبیرستان پرداخت. در سال ۱۳۲۴ به تهران آمد. دو سه سال بعد در دانشکده معقول و منقول دانشگاه تهران به تحصیل پرداخت و به اخذ درجه لیسانس نایل آمد.

در سال ۱۳۳۴ بورس مطالعاتی اوقاف هومبولت آلمان غربی که از مهمترین بنیادهای علمی و فرهنگی آلمان غربی است، در اختیار او قرار گرفت. حدود پنج سال را در ماینس و فرانکفورت و مونیخ به تحصیل و مطالعه در رشته های تاریخ، علوم و معارف اسلامی، فلسفه و فرهنگ تطبیقی

گذرانید و از محضر استادانی مانند باینگر، بتزینگ، هیلکمان هولزامر مارتین، راب، فن ریستلن، رویمر، شل و شپیتالر علم آموخت.

پس از بازگشت به تهران مدتی در کتابخانه مجلس سنا به کار مشغول شد تا آنکه هتینگ ایران شناس نامی، او را برای تدریس فارسی به دانشگاه برکلی (کالیفرنیا) دعوت کرد و وی از سال ۱۳۴۱ تا ۱۳۴۳ در آن دانشگاه به تدریس پرداخت. و سپس استاد تاریخ دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران شد.

دکتر زریاب در دانشگاه به مثابه دایرةالمعارفی بود که هر کس در هر مطلبی می توانست به او رجوع کند و آسوده از تحمل هیچ بار متنی آنچه می خواهد از او طلب کند. همین وسعت معلومات و شخصیت علمی و بردبار و بی تکبر و کم توقع وی موجب شده بود که او را به عضویت مجامع علمی ایرانی و بین المللی دعوت کنند. دکتر زریاب از دیر زمان عضو انجمن بین المللی شرق شناسی (آلمان) و عضو مجمع بین المللی کتیبه های ایرانی (انگلستان) بود. در ایران عضو انجمن فلسفه و عضو هیئت امنای بنیاد فرهنگ ایران و عضو فرهنگستان تاریخ و عضو بنیاد شاهنامه فردوسی بود. با مرحوم مسینوی در تصحیح شاهنامه همکاری نزدیک داشت و مصاد بسیار در دایرةالمعارف فارسی زیر نظر مرحوم مصاحب به قلم اوست.

فراغت ایام بازنشستگی او را مدتی به کنج خلوت دل خواسته تحقیق کشید، ولی